

ΒΙΑ ANTI ΓΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Καθηγητής Άγγελος Κότιος

Αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Το τελευταίο διάστημα υπήρξαμε και πάλι θεατές ή θύματα πράξεων απίστευτης βίας σε πολλά ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας μας. Με αφορμή τις εκλογές για την ανάδειξη νέων αυτοδιοικητικών αρχών ή για την εφαρμογή διατάξεων του νέου νόμου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση οργανωμένες ομάδες φοιτητών ή εξωπανεπιστημιακών επιχείρησαν να παρεμποδίσουν ή να ακυρώσουν δημοκρατικές διαδικασίες, να επιβάλουν το δικό τους «νόμο», με τρομοκρατικό τρόπο. Η βία ή η απειλή βίας έχει φωλιάσει πλέον στα ελληνικά πανεπιστήμια, τα οποία από χώρο ελευθερίας και δημοκρατίας, από οργανισμούς μάθησης και έρευνας, έχουν εκφυλισθεί σε πεδία μάχης, σε χώρους όπου διασταυρώνονται η αυθαιρεσία και ο φασισμός. Οι όποιες αποφάσεις των διοικήσεων των ιδρυμάτων υπόκεινται πλέον σε έναν προληπτικό «έλεγχο» από τις οργανωμένες μειοψηφίες ή σε πλήρη ακύρωση. Ασφαλώς, το ιδιότυπο κατοχικό καθεστώς της βίας και τρομοκρατίας που επικρατεί στα πανεπιστήμια της χώρας μας, έχει πολλά αίτια και ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις.

Χωρίς καμία φιλοδοξία λεπτομερούς ανάλυσης του φαινομένου ως βασικά αίτια της βίας στα πανεπιστήμια θα μπορούσαν να αναφερθούν:

- Η γενικότερη κρίση που χαρακτηρίζει τη νεοελληνική κοινωνία και η οποία εκφράζεται σε πολλαπλά πεδία όπως των αρχών και αξιών, της λειτουργίας των θεσμών, της πολιτικής κουλτούρας, της οικονομίας και της απασχόλησης, των προτύπων και οραμάτων, του θεσμού της οικογένειας κ.α. Αυτή η γενική κρίση εξαπλώνεται σ' όλα τα υποσυστήματα της κοινωνίας και, δυστυχώς, το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να αποτελέσει αποστειρωμένο θύλακα.
- Η έλλειψη πολιτικής παιδείας και η αμβλυμμένη δημοκρατική αντίληψη που χαρακτηρίζει πολλούς νέους ανθρώπους. Η απόρριψη της βασικής αρχής της πλειοψηφίας στη λήψη αποφάσεων με παράλληλη επιβολή με κάθε μέσο της άποψης ή της θέσης μιας μικρής μειοψηφίας αποτελεί πλέον τον κανόνα. Ο σεβασμός της άλλης άποψης, ανεξάρτητα εάν είναι κυρίαρχη ή ατομική, δεν υφίσταται για ορισμένους. Η επισήμανση πως η επιβολή δια της βίας θέσεων

και ιδεολογημάτων συνιστά φασιστική ή ναζιστική πρακτική και δεν συνάδει με την παράδοση της προοδευτικής αριστεράς, στην οποία υποτίθεται πως ανήκουν οι δρώντες, αντιμετωπίζεται με απίστευτα επιχειρήματα περί του ρόλου του φοιτητικού κινήματος. Όμως, οι φασιστοειδείς προσωπικότητες δεν γεννώνται, αλλά διαμορφώνονται στο σπίτι, στο σχολείο, στη γειτονιά, στη κοινωνία.

- Η παρέμβαση των πολιτικών κομμάτων στο ελληνικό πανεπιστήμιο μέσω μιας κακώς εννοούμενης πολιτικοποίησης ή κομματικοποίησης των φοιτητών δεν επιδιώκει προφανώς τη δημιουργία ελεύθερα σκεπτόμενων ανθρώπων ή την ελεύθερη διάδοση πολιτικών ιδεών, παρά την ποδηγέτηση νέων ανθρώπων και τη δημιουργία κομματικών στρατών για μη ακαδημαϊκούς λόγους. Πολύ συχνά η αντιπαράθεση που λαμβάνει χώρα στο κεντρικό επίπεδο της πολιτικής μεταφέρεται μέσα στα πανεπιστήμια, δηλητηριάζοντας τις συνειδήσεις των νέων και διαβρώνοντας την αποστολή των ιδρυμάτων που είναι βασικά η εκπαίδευση, η αριστεία, η ανάπτυξη ελεύθερα και κριτικά σκεπτόμενων ανθρώπων, η αύξηση και διάδοση της γνώσης μέσω της έρευνας κ.α. Η πολιτική και κοινωνική συναίνεση για την παιδεία συνεχίζει να αποτελεί το μεγάλο ζητούμενο, καθώς και η καταδίκη της βίας από όλα τα κόμματα.
- Οι πολλαπλές δομικές αδυναμίες των ελληνικών πανεπιστημίων που διαμορφώθηκαν ιστορικά και σε πολύ μεγάλο βαθμό εξακολουθούν να υφίστανται. Το ελληνικό πανεπιστήμιο είναι ένα ακριβό πανεπιστήμιο και λόγω της υπερβολικής χωρικής διασποράς του. Περιορισμένα γνωστικά αντικείμενα έγιναν τμήματα ή σχολές. Πολλά περιεχόμενα σπουδών δεν ανταποκρίνονται στη ζήτηση επαγγελματιών. Η ελληνική οικογένεια φέρει το μεγαλύτερο βάρος των σπουδών. Συχνά καταργείται η αξιοκρατία και εκλέγονται για να διδάξουν ακατάλληλοι δάσκαλοι. Ο βαθμός διεθνοποίησης είναι χαμηλός, ενώ υψηλή είναι η εσωστρέφεια και ο εκπαιδευτικός εθνικισμός. Υπάρχουν ελλείψεις σε υποδομές εκπαίδευσης, έρευνας και φοιτητικής μέριμνας και πολλά άλλα, Το τελευταίο που αναβαθμίζει η υποβαθμίζει ένα πανεπιστήμιο είναι οι νόμοι. Υπάρχουν καλά και κακά πανεπιστήμια ή τμήματα σε κάθε χώρα, για τα οποία ισχύει το αυτό θεσμικό πλαίσιο. Εάν με μια απλή θεσμική μεταρρύθμιση, ένα νόμο πλαίσιο,

φτιάχγονταν καλά πανεπιστήμια τότε σ' όλον τον κόσμο θα είχαμε τα τέλεια ιδρύματα. Δεν είναι όμως έτσι. Τα πανεπιστήμια τα κάνει ο ανθρώπινος παράγοντας σε συνδυασμό με την επαρκή, χρηστή και αποδοτική χρηματοδότηση. Η άποψη ότι ο νέος νόμος πλαίσιο αποτελεί αίτιο της βίας στα πανεπιστήμια δεν ευσταθεί. Οι περισσότεροι που αντιδρούν δεν τον έχουν διαβάσει ή κατανοήσει, ανεξάρτητα από την ουσία της υπόθεσης. Αποτελεί όμως πρώτης τάξεως αφορμή για την ενεργοποίηση των αιτιών. Εάν δεν ήταν ο νόμος πλαίσιο θα ήταν κάτι άλλο. Το ίδιο ισχύει και για την περιττή συζήτηση για τα μη κερδοσκοπικά ή ιδιωτικά πανεπιστήμια. Ερεθίζει αλλά δεν συνιστά και αυτή αυτοτελές αίτιο.

- Η καταπάτηση του ασύλου και η αδυναμία ή η απροθυμία των αρχών των πανεπιστημίων να εφαρμόσουν τα επιτρεπόμενα μέσα προστασίας. Το άσυλο προσφέρει τη δυνατότητα σ' όποιον το επιθυμεί να προβεί σε παράνομες πράξεις χωρίς να τιμωρείται. Οι πρυτανικές αρχές κατά κανόνα δεν αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν όσα προβλέπει η νομοθεσία για την πρόληψη ή καταστολή της βίας. Αυτήν ακριβώς την κατάσταση την γνωρίζουν οι «δυναμικές» ομάδες και ασφαλώς την καταχρώνται με άνεση. Εξάλλου, η κατάληψη με τον τρόπο που γίνεται και βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη οδηγεί σε συνεχή παραβίαση του ασύλου για την πλειοψηφία των δικαιούχων του.
- Η αδράνεια και παθητικότητα της συντριπτικής πλειοψηφίας των μελών ΔΕΠ και των φοιτητών, η μη συμμετοχή τους στους συλλόγους τους και η μοιρολατρική αποδοχή της κατάστασης συνιστά ένα πρόσθετο λόγο που επιτρέπει την βίαιη δράση των μειοψηφικών ομάδων, οι οποίες συχνά είναι άριστα οργανωμένες και όλως παραδόξως διαθέτουν επαρκή χρόνο και μέσα για τη ανάπτυξη «πρωτοβουλιών».

Η ως άνω απαρίθμηση δεν είναι αποκλειστική. Υπάρχουν και άλλοι λόγοι για την καθημερινή πλέον βία στα πανεπιστήμια, η ανάπτυξη των οποίων θα υπερέβαινε τα όρια του παρόντος άρθρου. Οι συνέπειες της βίας στα πανεπιστήμια είναι τεράστιες. Παρακωλύεται η ελεύθερη διακίνηση ιδεών και η διοικητική, εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία με απώλεια χρόνου και πόρων. Η εικόνα του δημόσιου πανεπιστημίου διαβρώνεται σταθερά, αυξάνοντας τη ζήτηση για εναλλακτικές

σπουδές. Διάχυτη είναι μια ατμόσφαιρα φοβίας και εγκατάλειψης. Πολλά πανεπιστημιακά κτίρια θυμίζουν χωματερές. Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν η κατάσταση είναι αναστρέψιμη. Δυστυχώς, η απάντηση συναρτάται από τη βούληση της πολιτικής, της κοινωνίας και προπάντων της μεγάλης ακαδημαϊκής κοινότητας να δώσει τις λύσεις που χρειάζονται. Χρειάζεται να ανοίξει επιτέλους ένας διάλογος για τα αίτια και τις λύσεις. Επειδή δε τα αίτια είναι πολλά απαιτούνται δομικές παρεμβάσεις όχι μόνον μέσα στα ιδρύματα αλλά και στο κοινωνικοπολιτικό περίγυρο. Με την καταστολή και μόνο δεν λύνεται το πρόβλημα. Το χειρότερο από όλα είναι αυτό που συχνά εφαρμόζεται και είναι η ανάληψη της καταστολής της βίας από ομάδες της πανεπιστημιακής κοινότητας. Εδώ η βία απαντά τη βία και έχουμε εμφυλιακές συρράξεις. Η πρόληψη απαιτεί μια δέσμη μέτρων τα οποία θα πρέπει να συμφωνηθούν σε πολιτικό επίπεδο. Το πανεπιστήμιο μόνο του θα αδυνατεί για πολύ να αποβάλει το φαινόμενο της βίας.